

J. Bb.

"Aleksiej Andriejewicz Tillo, Kartograf,
gieodiezista i geograf", Z. K.
Nowokwaszowa, Moskwa 1961 :
[recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 7/3, 389-390

1962

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Oskar Kolberg, *Dziela wszystkie, t. I, Pieśni ludu polskiego*, Polskie Towarzystwo Ludoznawcze, Wrocław 1961, s. 448 + 24.

Opublikowany pod koniec 1961 r. I tom Dzieł O. Kolberga jest wyrazem postępującej realizacji uchwały Rady Państwa z 1960 r. o wydaniu całej spuścizny wielkiego ludoznawcy XIX w. Edycja obejmie rzadko dziś spotykane tomy *Ludu i Obrazów etnograficznych* oraz spuściznę rękopiśmienną zachowaną w tzw. *Tekach Kolberga*. Ta publikacja o wielkiej wartości dokumentalnej stać będzie w szeregu najwybitniejszych wydawnictw milenialnych. Tom I obejmuje *Pieśni ludu polskiego* wydane po raz pierwszy przed 104 laty. Czterotysięczny nakład świadczy, że kolegium wydawnicze wzięło pod uwagę szerokie zamówienie społeczne na to długo oczekiwane dzieło.

J. Bb.

Adam Malicki, *Zainteresowania fizjograficzne Franciszka Ksawerego Giżyckiego*, Nadbitka z „Rocznika Przemyskiego“, Przemysł 1961, s. 32.

U podstaw pracy A. Malickiego legła niewątpliwie słuszna teza, iż dla charakterystyki rozwoju nauki w pewnym okresie nie wystarczy poznanie działalności i dorobku postaci czołowych, lecz należy również zbadać postacie drugorzędne, działające często na peryferiach, świadczące jednak o ówczesnym ruchu umysłowym. Istotnie, opracowanie zasług dotychczas nie ocenionych postaci dalszoplanowych wiele zmieniłoby w naszych poglądach na rozwój nauki danego okresu, jak to już wykazała praca tegoż autora o A. Andrzejewskim¹ jak i potwierdza praca o F. K. Giżyckim (1786—1850). W spuściznie tego wykształconego ziemianina sprawującego wysokie urzędy państwowe historyk nauk o Ziemi zwróci uwagę na dwa doniosłe problemy (prócz wielu interesujących szczegółów), obok których nie będzie mógł przejść mimochodem: na terminologię geograficzną i geologiczną stanowiącą w znacznym stopniu funkcję wiedzy ówczesnej oraz na pierwszą, nieznaną dotychczas, próbę regionalnego podziału Polski.

J. Bb.

Z. K. Nowokwaszowa, *Aleksiej Andriejewicz Tillo, Kartograf, geodiezista i geograf*, Izdatelstwo geodiezycznej literatury, Moskwa 1961, s. 120.

Historia rosyjskiej geodezji i triangulacji zyskała już w znacznej mierze opracowanie dzięki serii monografii poświęconych życiu i działalności najwybitniejszych geodetów. W ciągu ostatnich lat ukazały się m.in. takie biografie: W. W. Witkowskiego, K. I. Tennera, F. A. Słudskiego, F. F. Szuberta, J. I. Chodźki, N. J. Zingera. Niewielkie te monografie opracowane są według jednego wzoru. Autorzy rozpoczynają przeważnie od zarysu topograficzno-geodezyjnej działalności w Rosji w danym okresie, następnie ukazują działalność poszczególnych geodetów na tle indywidualnych kolei ich życia i kończą wykazem pozostawionych przez nich prac.

W ostatnio wydanym tomiku tej serii omówione zostały zasługi jednego z najwybitniejszych geodetów rosyjskich A. Tillo (1839—1899), znany on jest, zresztą, ze swej działalności nie tylko na polu geodezji, ale i topografii i geografii, dlatego

¹ „Czasopismo Geograficzne“, nr 1/1959.

też autorka przedstawia jego osiągnięcia według dziedzin zainteresowań. Najpierw ukazuje astronomiczno-geodezyjne, topograficzne i kartograficzne prace Tilla oraz prace wykonane pod jego kierownictwem w Orienburgu w latach 1866—1871, następnie — jego działalność w Rosyjskim Towarzystwie Geograficznym i w komisji zdjęć terytorium Rosji, a wreszcie jego zasługi w dziedzinie badań magnetycznych, hypsometrycznych i kartometrycznych oraz w dziedzinie meteorologii i klimatologii. Publikacje zamyka bibliografia prac Tilla, prac drukowanych pod jego kierownictwem i źródeł do jego biografii w Towarzystwie Geograficznym w Leningradzie.

J. Bb.

Harriet Wanklyn (J. A. Steers), *Friedrich Ratzel. A Biographical Memoir and Bibliography*, Cambridge University Press, Cambridge 1961, s. X + 96.

Angielska książka o Ratzlu nie jest wydawnictwem bardziej wyczerpującym lub bardziej gruntownym niż dotychczas istniejące w literaturze choćby niemieckiej. Ukazuje ona niektóre fakty z życia i twórczości Ratzla na tle epoki, ale nie jest ani na tyle szczegółowa jak pisane przez Hasserta po śmierci Ratzla (1905 r.) wspomnienie o nim, ani też tak dogłębnie nie wnika w warunki ideowe epoki, jak to czyni J. Steinmetzler w wydanej w 1956 r. pracy *Friedrich Ratzels Anthropogeographie und ihre ideengeschichtliche Wurzeln*¹. Podobnie jest z bibliografią, która zawiera tylko najistotniejsze pozycje z wydanego przez Viktora Hantscha w *Kleine Schriften Ratzla* pełnego zestawienia jego naukowej spuścizny.

Ukazanie się więc tej publikacji możemy wytłumaczyć z jednej strony tym, że autorka pragnęła w nowo ujętym szkicu biograficznym, choćby niepełnym, zwrócić specjalną uwagę na stosunek Ratzla do Stanów Zjednoczonych (jego pobyt w tym kraju, wypowiedanie się o nim w dziełach, uczennica Helena Simple), a z drugiej strony, że chciała ona przysporzyć własnej literaturze ważne materiały do historii nauki. Świadczą o tym tłumaczone na język angielski tytuły bibliografii.

J. Bb.

Fridtjof Nansen, *Do bieguna*, przełożyła Joanna Leszczyńska, Iskry, Warszawa 1961, s. 238, ilustracje i mapy.

Żywo i barwnie napisany notatnik daje obraz podróży, jaką Fridtjof Nansen (1861—1930) odbył w latach 1893—1896 w kierunku bieguna północnego — częściowo na statku Fram, który dryfował wmarznięty w lody, częściowo na saniach ciągniętych przez psy. Obrany sposób podróży uzasadnia Nansen we wstępie, dając jednocześnie historyczny zarys badań polarnych. Przekład tej interesującej książki wydanej podczas uroczystości obchodzonej (zgodnie z zaleceniem Światowej Rady Pokoju) setnej rocznicy urodzin wielkiego badacza i społecznika jest najlepszym uczczeniem jego zasług.

J. Bb.

¹ Por. recenzję w nr 2/1958 „Kwartalnika“.